

R 1983

OMNIA A nagysikerű
magdóképzőszínház
új műsora!
VIII. József-körút 31.

ROYAL-APOLLÓ Meglepően nagy-
szerű új műsor!
Előadás kezdets naponta este 7-8 órkor

FŐVÁROSI ORFEUM Előadás kezdets naponta este 7-8 órkor.
Fregolia Átváltású művészek
Budapest, VI. Nagymező-utca 17. szám.
Igyogató: Kocsis és Kibner, Telefon 3-17
A két jelölt
Pólykóczy-Márkus operettje és a kísérő műsor

Hamis fogsorokat és filmhulladékot
Hatalmas mennyi-
ségben vessék.
GROSS ANTAL
BUDAPEST, VIII., JOZSEF-KÖRÚT 23. SZÁM

ROYAL-ORFEUM Esti előadás 7-8-ór, délutáni 5-6-ór kezdéskor.
VII. BRZSÉBET-KÖRÚT 31. // SÓRKABARÉ kezdete 7-8-ór

ANDRÁSSY-KÁVÉHAZ
VII. Andrássy-ter. (Danzonka-ut. sarok)
Bacsi-nanas-borodalmítás, szesz-
tal italok, italok és este hangversenyek.
Ladányi és Dénes kávéskó

FELTALÁLÓKUTYUFUTÓJA
nékülözhetetlen.
Délikerületi kúti Áron és Molnár szabódtól Irata, VIII., Budapest, József-körút 3.

Diana eróma 3 és 6 koronás
Diana puder dobozokban
Mindenütt kapható!

TÉLIKERT Winterry
VI. Nagymező-utca 17. szám. Telefon: 167-45
VI. Nagymező-utca 17. szám. Telefon: 167-45
VI. Nagymező-utca 17. szám. Telefon: 167-45

"Opiumum" könyvtárába és könyvtárát Budapest

8. szám Budapest 1918 November 19

AZ EMBER

GÖNDÖR FERENC POLITIKAI HETILAPJA

F/1884

Beleplezések a katonák hóhéraitól

Lukacsics, a gyáva hóhér —
A vérszomjas Boroevics —
Bardolf generális — Emba-
gyilkos orvosok — Hogy ir-
tetta ki a hadvezetőség a
nazarénusokat? — Pollák ez-
redes ur — Levél Zipszer
századoshoz — Pogány ez-
redorvos ur gaszágai

Mi történt az olasz fronton?

Szterényi és Wodianerék pa-
namája — Vilmos és Károly stb.

Egy szám ára 1 korona

R 1983

H 309

Bolygó hollandi
Filmjáték 5 részben

URÁNIA SZÍNHÁZ

R/KÓCZI-UT 21

Hírdetési kiegészítő d. n.
1. és 2. sor, 8 és 10 órákor

Gloconda
Filmjáték 4 részben

DELI HIRLAP

László Miklós napilapja. Egyes szám ára 12 FtH.

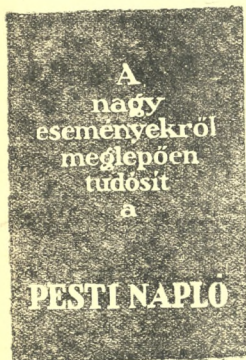
Előfizetési ára:

Egész évre 30.- korona
Félévre 16.- korona
Negyedévre 7.50 korona

A belvárosi legérdekesebb
mozgóképszínház

**A CORSO MEGLEPŐEN NAGYSZERŰ
ÚJ MŰSOR**

Az előadások 5, 7 és 9 órákor kezdődnek.

**KÖZTARSASÁGI ALKOTMANYT
KÖZŰL AZ ESZTENDŐ** szenzációs
októberi kötete, mely hiteles fordítás-
ban mutatja be az orosz föderatív szov-
jetköztársaság alapvető okmányát. Az
októberi Esztendő közel 200 oldalas ha-
stalmas könyv. Ára 3 korona 50 fillér.

MOZGÓKÉP - OTTHON
TERÉZ-KÖRUT 28 TELEFON 144-98

Az előadások 5, 7 és 9 órákor kezdődnek

**A NAGYSIKERŰ
ÚJ MŰSOR**

Csász. és kir.
udv. szállító

Sternberg hangszergyár
zongoratermel
Budapest, Rákóczi-ut 60

Csász. és kir.
udv. szállító

AZ EMBER

Főhívás!

Bírhataroztuk, hogy az *Ember*-ben írtóhadjárátot indítunk azok ellen, akik a háborus gyász éveiben ok nélkül írtották az emberket. Nem tudjuk elviselni, hogy azok az egyenruhába bujt gazemberek, akik személyes hiúságból, stréberségből, vagy becsületlen verszomjuságból perverz kedvüket lelték abban, hogy ártatlan embereket elpusztítsanak és olyanokat is kihajszoljanak a frontra, akik már egyáltalán nem voltak alkalmasak harctéri szolgálatra; és akik minden jelentéktelen apróságért véresen lakoltatták meg a nekik kiszolgáltatott szegény katonákat, hát mi nem tudjuk elviselni, hogy ezek a véredek most, mintha mi sem történt volna, nyugodtan megjelenjenek itt közöttünk, sőt sieszenek fölesküdni a Nemzeti Tanácshoz. Miattunk fölesküdhetnek a Nemzeti Tanácsra, csinálhatnak, amit akarnak, de mi nem fogjuk engedni, hogy megtorlás nélkül muljanak el az ő bűneik, mi igenis *tetemrehívást rendezünk* a szegény, ártatlanul lemészárolt és agyongyötört magyar katonák tömegsírjai fölött. Az özvegyek és az árvák nevében feleletre fogjuk vonni és meg fogjuk bélyegezni azokat, akik a háborus istencsapás esztendőiben ok nélkül gázoltak a vérben

és gyötörték, írtották a szegény magyar katonákat.

Ákár tábornokok, akár törzstisztek, akár orvosok, akár csapatvezetők, vagy akár a legénységi állományba tartozók, ha vadállatok, bestiák és emberirtók voltak, leszámolunk itt velük. A következő oldalakon már meg is kezdjük a lefenyképezését azoknak, akik véres kezű zsarnokai voltak a háborúnak. Ezen a helyen pedig *fölszólítunk mindenkit, polgárokat, közkatonákat és tiszteket, hogy minden olyan katonai embertelenséget, brutálitást vagy emberpusztítást, amiről biztos tudomásuk van és amelyet kellőképpen igazolni tudnak, lehetőleg postafordultával írják meg részletesen, pontosan, a nevük és a lakásuk aláírásával, sőt a lehetőséghez a tanuk megjelölésével az *Ember* szerkesztőségének*. Minden igaz és közérdekű adatokat felhasználunk és minden vérebet *leleplezünk*. Ezzel a késői elégtétellel tartozunk azoknak a szerencsétleneknek, akiket ezek a véreskezű hóhérok kivégeztek és tartozunk e szerencsétlen áldozatok özvegyeinek, árváinak és szüleinek. Ezenfelül magasabbrendű *közérdek* teszi kötelességünké, hogy a militarizmust ezeken a becstelen exponensein keresztül örökre kompromittáljuk és megbélyegezzük és ezért

kötelessége mindenkinek segítségünkre sietni ebben a komoly, felelősségteljes és nehéz munkában. Ismételten és nyomatékosan kérjük tehát a közönséget, hogy adatait sürgősen juttassa el hozzánk.

Az Ember

szerekesetőség!

10, Királyi Pálutca 14. em. 4

Magyar köztársaság!

Amiről csak titokban almozhattunk néhányan, rajongók, amiről hangosan beszélni sem volt szabad, amiről főnhangon még gondolkodni sem mertek az emberek, az ime valóra vált és 1918. évi november hó 16-án megszületett a magyar köztársaság. Lehet-e fölmérni jelzőkkel az esemény horderejét? Lehet-e ideírni az örömet, a boldogságot, amit szabadság után szomjazó lelkünk ezekben a történelmi pillanatokban érez? Lehet-e mind kiönteni azt, ami a szívünkben ujjong, ami átreszket egész valónkon, amitől elragadtott és dadogóvá válik a hangunk, aminek nincsen is neve, amit csak lelkendezve, tapsolva, énekelve érezni lehet. Olyan nagy, olyan szent dolog az, ami itt most történt, hogy szinte félve tekintünk föl reá, hogy nem is merjük hinni, hogy igaz, hiszen egy lázas, csudálatos, vakító álom borítja el az életünköt. A zsarnokok elpusztultak és villámok, mennydörgés és tisztító vihar fenséges tüzijátéka között megszületett a magyar köztársaság. Éljen, éljen, éljen!

Ami az olasz fronton történt

a legutolsó napokban, a háborúnak utolsó óráiban, az megint olyan átkozott gazemberség és olyan hajmeresztő gonoszság, hogy ezért vezérkarunkat összes generálisával törzisztiszteivel egyetemben stafária-lis uton ki kellene végezni. Borovicsot, Kövest, Arzot és a legfelsőbb hadúrnak titulált I. Károlyt a forradalmi törvényszék elé kellene cipelni, hogy meglakoljanak azokért a szörnyűségekért, amelyeket a háboru utolsó óráiban elkövettek. Amikor már minden el volt veszve, amikor a csehek és az osztrákok már vidáman masíroztak hazafelé, a magyar hadosztályoknak, zászlóaljoknak, ezredeknek és századoknak az utolsó pillanatig tartaniok kellett az első vonalat, a második vonalat és tudom is én, hogy hányadik vonalat. Ezt, mondom, én nem tudom, de azt már tudom, hogy százezernyi magyar ember pusztulásán kívül és néhány száz-ezreket fogságajátásán kívül mast ez a tébolyodott utolsó erőfeszítés nem eredményezett. Mintha csak a magyar király és az osztrák-magyar vezérkar tervszerűen el akarta volna pusztítani a magyar hadsereg utolsó maradvékát is. Mintha csak szántszándékkal ki akarták volna irtani ezeket a szegény, agyongyötört magyar katonákat. Mintha gonosz-tévő és áruló módon meg akarták volna akadályozni, hogy a magyar katonák haza siessenek az ország területi épjégének megvédésére és haza siessenek végre az otthonukba.

Az ország még nem tudja, hogy mi történt az olasz fronton a magyar katonákkal, az osztrák határ védelmének ürtügén akkor, amikor Ausztria már régen megszünt létezni és az osztrák katonák is elhagyták már a frontot. A magyar katonáknak tizezretét áldozták még akkor is föl, miután a hátuk mögül mindenki elvonult már, mellőlük is elmozdultak a csapatok, a magyar zászlóaljokat oda parancsolták az ellenséges tűzvonalba és olaszok, angolok, franciák, amerikaiak tüzéséggel, puskatűzzel és a repülők felülről a levegőből irtották, pusztították őket. Rettenetes emberi fanatizálással el nem képzelhető az, ami itt végbement. A vezérkar a leg-

utolsó pillanatig azt parancsolta a csapatoknak, hogy tartsák a vonalat és maradjanak a helyükön, mert ezzel kedvező békét fogunk tudni elérni. És a magyar csapatok ott maradtak a helyükön, amikor lánsgolt, égett és mennydörgött körülöttük minden és eltemette az ellenséges tűz a föld alá őket és irtották, pusztították őket és azután egy rettenetes, soha sem látott menekülés zürzavarában jelentékeny részben elfogták őket. Az osztrák vezérkar nyilván a legfelsőbb hadúr parancsára így jutalmazta meg a világháboru utolsó perceiben a magyar katonákat. Ennek a háttérzongató szörnyűségnek a részleteiről majd még beszélünk.

Veres rejzsa

Akik nem ismertek irgalmat...

Lukacsics, a gyáva hóhér

Pribéknek hozták a nyakunkra és hiába kendőzték gyalázatos és undorító feladatát excellenciás címeikkel, karhatalmi és kerületi parancsnoki titulusokkal, nem volt más, mint hóhér és nem végzett mást, mint hóhérmunkát. Féketlen vérengző gazember volt kint a fronton, kegyetlen és vérszomjas, akinek a gazetteiről legendákat beszéltek katonái és akincél csak egy büntetés volt: a főbelövés. A legkisebb fegyvelmsértésért gyilkoltatott — és igen gyakran sajátkezűleg is gyilkolt — ez a veszett véreb, akiről azonban fel kell jegyezni, hogy minden hősiessége kimerült védtelen, megköztözi szerencsétlenség felkoncolásában. A magyar katona soha még feljebbvalót annyira nem utált és nem gyűlölt, mint ezt a maniakus gyilkost, még Szurmayt sem, aki pedig a Mária Terézia-rendért folytatott átkozott hajszájában talán több embert küldött a másvilágra nála, de emberelenségben meg sem közelítette Lukacsicsot.

Ezért a tulajdonságáért szemeltek ki kerületi parancsnoknak Budapestre a horvát bárót, akire azt a feladatot bízták, hogy vessen véget a mindinkább elharapódzó szökecskének. Lott volna erre több esély köz is, enyhébbek, Lukacsics azonban vért akart látni és a legsúlyosabbat választotta: a statáriumot. Hídegyérről végeztette ki ez a bostia luacsizáma az embereket, az életüket vette el, mert az életüket feltették — jogosan, érte-de, Lukacsics: jogosan! Beléjük lövették, mert nem akartak meghalni, mert éni akartak, nyomorultul, részketve és bujkálva, úgy, mint most te — Lukacsics!

Gyászba borított egy sereg család, nem azért, mert katona volt, akinek parancsára kell engedelmeskedni, hiszen kibújhatott volna ez alól, sokkal jobb összeköttetései

voltak, semhogy el nem hárihatta volna ezt a feladatot magától. De nem akarta. Szívesen vállalkozott rá, mert érdemeket akart szerezni és mert gyönyörűséget okozott neki a vérengzés. Lukacsics boldog volt, hogy gyilkolhatott, gyönyörűsége és szórakozás volt ez neki, edzett lelkiismeretét igazán nem fukidte meg néhány ártatlan ember halála.

Március huszadika óta — ekkor hirdették ki a statáriumot — huszonhét embert végeztek ki rögtönítélő eljárás alapján. Vajjon kísértésálmában a véres névsor:

Gábornyik János, 1-es honvéduzsár.

Ummerhoffer Ferenc, 3-as honvédpépfelkelő.

Pell Sándor, 1-es honvédpépfelkelő.

Holenár Lajos, 1-es honvédpépfelkelő.

Harcsa Ferenc, 3-as honvédpépfelkelő.

Kecskés Ernő, 29-es honvédpépfelkelő.

Csiranov Bugarin Rada, 6-os honvédpépfelkelő.

Nagy Béla, 6-os honvédpépfelkelő.

Gozubár Mihály, 6-os honvédtizedes.

Gonda József, 40-es honvédtüzér.

Matics József, géppuskás tantomlyambeli tizedes.

Som János 31-es közös tüzér.

Nagy István, 24-es közös vadasz.

Gubista Imre, 31-es közös tüzér.

Pain Omer, 23-as közös gyalogos.

Kun István, 38-as közös gyalogos.

Aironavlyevics Nesztor, 6-os közös gyalogos.

Tóth Károly 25-es közös gyalogos.

Urbanek Mátyás 32-es közös gyalogos.

Vukovics Pál 86-os közös gyalogos.

Griak István, 32-es közös gyalogos.

Kühl István, 4-es közös trón.
Béran Simon, 33-as honvéd gyalogos.

Markusev Bogdán, 7-es honvéd gyalogos.

Kriszán Péter, 30-as honvéd népfelkelő.

Német Árpád, 30-as honvéd gyalogos.

Kiocki József, 30-as honvéd gyalogos.

Nem Lukacsics érdeme, hogy ninesenek többen. Ellenkezőleg, sinterőstünetit egyáltalában nem elégtette ki, hogy csak „ilyen kevés” áldozatot tudott pár hónap alatt produkálni és ezért a legerélyesebb és leggyalázatosabb presztíz gyakorló a rögtönítélő bíróságokkal szemben, amelyeknek tagjai, egyenként és összesen, minden rendelkezésre álló eszközzel kényszerítették arra, hogy ne hozzanak felmentő ítéletet. Böven és részletesen megfogjuk még írni, hogy miképpen voltak le a rögtönítélő „bíráskodások”. Most csak annyit említnék, hogy bár a bíróságba delegált tisztek felkimeréltére volt bízva, hogy miképpen ítélnék, Lukacsics mégis kiadott egy ízben egy szigorúan bizalmas rendeletet az 1 (40) honvédpus pöttörög egyik főhadnagyra ellen, aki, valahányszor csak kiküldték rögtönítélő bíráskodásához, elrontotta a halalos ítéletet azzal, hogy nem-mel szavazott. A mindenhátró kerületi parancsnoknak még erre is kiterjedt a figyelem, megpróbálta terrorizálni a kis tartalékos főhadnagyot, hogy ne vegyen részt időbb rögtönítélő-tárgyalásokban. A fiatal tisztt azonban tisztességesebb volt Lukacsicsnál és továbbra is kiküldette magát a statáriális tárgyalásokra, nem törődve a hajszával, amit az áttáborraugy ur ezért ellene indított.

Meg lehet alapítani, hogy a statáriális eljárás folyamán az erre mindig hajlamos Lukacsicsnak persze az eszébe ment mániájává fejlődött az emberölés. Szerelmi vezetárisához hasonló gyönyörűségét ezért rajta, ha bejelentették neki,

hogy újabb kivégzés készül; undorító jelenetek játszódtak le a kerületi parancsnok szobájában. Remédrámából palgizált el hátrözongató jeleneteket és ötleteket. Apa és anya könyörgött neki egyszer, szőkevény fiuk életéért. Lukacsics öröjján kiszámíthatta, hogy mikor lövik a szerencsétlent föbe — az ítélethozatallót számított huszonnyolc óra és az ítéletnek az elítelt előtt törőtt kihirdetése után három óra múlva — és ki is számította. Megkegyelmzett, de olyan későn, hogy mire a szülők kijutottak a kaszárnyába, egy véres hullát találtak a fiuk helyett.

Ilyen szórakozásokkal fűszerezte Lukacsics napjait ideháza. A rögtönítélő bírásokban különben is élvezte minden célját és jelentőségét abban a pillanatban, amikor Lukacsics — tisztára gyávaságból — megtiltotta a cenzura utján a lapoknak, hogy megírják a statáriális kivégzések lefolyását. Ugyan az első ilyen cikk után, amely Az Estben jelent meg Ummerhoffer Ferenc kivégzéséről, olyan felzudulás támadt az országban, hogy Lukacsics joggal feltette becstelenségét és joggal tarthatott attól, hogy meghússzék. Ezután csak a hivatalosan kiadott két-három szürke sort volt szabad közzétenni, azokivül Lukacsics — aki Az Est cikke alkalmából legalább tízezer fenyegető levelet kapott — annyira beijedt, hogy enyhítő nyilatkozatokat adott le a lapok utján a statáriumot, amelynek ellentéto hatását ezekkel a gyávaságból fakadt mosakodásokkal sikerült semmivé tennie. Ugy, hogy etől kezdve a sorozatos kivégzések Lukacsics ur privát-passziójává és magán-kéjtelgésévé zsugorodtak össze, haszentalanul és feleslegesen pocékolták az emberéletet még a saját szempontokból is, mert nem érthették el a kívánt célt — kizárólag Lukacsics ur gyávasága folytán.

Mert ez a vérengző fenevad amellett sohasem volt egy hator hős és nem lehet oszmány szereplését a belevett hősiességnek betudni. Nem!

Kühl István, 4-es közös trén.
Berán Simon, 33-as honvéd gyaslogos.

Markusev Bogdán, 7-es honvéd gyaslogos.

Kriszán Péter, 30-as honvéd néptelkélő.

Német Árpád, 30-as honvéd gyaslogos.

Klöcki József, 30-as honvéd gyaslogos.

Nem Lukácsic. Céltem, hogy nincsenek többen. Ellenkezőleg, sinterőstönöit egyáltalában nem elégtette ki, hogy csak „ilyen kevés” áldozatot tudott pár hónap alatt produkálni és ezért a legerélyesebb és leggyalváztosabb pressiót gyakorolta a rögtönítelő bíróságokkal szemben, amelyeknek tagjai, egyenként és összesen, minden rendelkezésére álló eszközök kényszerítették arra, hogy ne hozzanak felmentő ítéletet. Böven és részletesen meg fogjuk meg írni, hogy miképen folytak le a rögtönítelő „bíráskodások”.

Most csak annyit említnék, hogy bár a bíróságba delegált tisztek lelkiismeretére volt bízva, hogy miképen ítélnék, Lukácsics mégis kiadott egy izben egy szigorúan bizalmas rendeletet az 1 (40) honvéd ágyas pótúteg egyik főhadnagyra ellen, aki, valahányszor csak kiküldték rögtönítelő bíráskodáshoz, elrontotta a halálos ítéletet azzal, hogy nem-mel szavazott. A mindenháto kerülteli parancsoknak még erre is kiterjedt a figyelm, megpróbálta terrorizálni a kis tartalékos főhadnagyot, hogy ne vegyen részt több rögtönítelő-írágyalásokban. A fiatal tisztt azonban tisztességesebb volt Lukácsicsnál és továbbra is kiküldette magát a statáriális tárgyalásokra, nem törődve a házszával, amit az altábornagy ur ezért ellene indított.

Még lehet állapítani, hogy a statáriális eljárás folyamán az erre mindig hajlamos Lukácsicsnak persze természetesszámba menő mániájává fejlődött az emberölés. Szerelmű extázisához hasonló gyönyörűség vett erőt rajta, ha bejelentették neki,

hogy újabb kivégzés készül; undorító jelenetek játszódtak le a kerületi parancsnok szobájában. Rémdrámákból plagizált el háborzongató jeleneteket és ötleteket. Apa és anyja könyörgött neki egyszerű, szívevény fiuk életéért. Lukácsics óráján kiszámíthatta, hogy mikor lövik a szerencsétlen főbe — az ítéltőhöz zatalolt számított huszonögy óra és az ítéletnek az elítelt előtt törőnt kihirdetése után három óra múlva — és ki is számította. Megkegyelmezett, de olyan későn, hogy mire a szülők kijutottak a kaszárnyába, egy véres hullát találtak a fiuk helyett.

Ilyen szórakozásokkal fűszerezte Lukácsics napjait ideháza. A rögtönítelő bíráskodás különben is elvesztette minden célját és jelentőségét abban a pillanatban, amikor Lukácsics — tisztára gyávaaságból — megtiltatta a cenzura útján a lapoknak, hogy megírják a statáriális kivégzések lefolyását. Ugyanis az első ilyen cikk után, amely Az Estben jelent meg Ummerhoffier Ferenc kivégzéséről, olyan felzúdulás támadt az országban, hogy Lukácsics joggal féltette becstelenséget és joggal tarthatott attól, hogy megincselik. Ezután csak a hivatalosan kiadott két-három szürke sort volt szabad közzétenni, azonkívül Lukácsics — aki Az Est cikke alkalmából legalább tizezer fennyegető levelet kapott — annyira bejéjett, hogy nyítható nyilatkozatok adott le a lapok útján a statáriámról, amelynek elretentő hatását ezekkel a gyávaaságból fakadt mosakodásokkal sikerült semmivé tennie. Ugy, hogy etől kezdve a sorozatos kivégzések Lukácsics ur privát-passziójává és magán-kéjtelgésévé zsugorodtak össze, haszontalanul és feleslegesen pocsekolták az emberéletet még a saját szempontokból is, mert nem érthették el a kívánt célt — kizárólag Lukácsics ur gyávaasága folytán.

Mert ez a vérengző fenéavad amellett sohasem volt egy bátor hős és nem lehet ocsmány szereplését a belenevelt hősiességnek betudni. Nem!

Bardolf generális

Csaknem négy esztendőn át vezérkari főnöke volt a II. hadsergnek és korlátlan ur és teljeshatalmu zsrnok a névleges vezér, a jelentéktelen Bóhm Ermoli mellett. Az iskola, melyet járt, előre bizonyosság volt arról, hogy gyűlölni, fojtozni, rugni, taposni fogja a magyart. Ferenc Ferdinánd katonái irodáját vezette békében és bizalmasa volt a kimut mérgekverőnek. A háboru kezdetén a második hadsergnél könnyen magához ragadta új habámat és azontul lelketlenül, elvakult kegyetlenséggel intézte ezer meg ezer halállal álmódó katona sorsát.

Rossz és szívtelen ember volt, de elsősorban és mindenekelőtt magyargyűlölő. Ha a hadseregparancsnoksághoz egy új tiszt jött, első dolga volt, utánaézni, milyen nemzetiségű. És ha az illető magyar volt, a generális ur nem mulasztotta el megjegyezni:

— Also, wieder ein Speckmagyar!

Csöndes időkben, mikor egyetlen puskaelövés sem dördült a fronton, hánszor küldött jól futtót irodájából olyan parancsot, hogy azonnal fogni kell oroszot. És ha az volt a válasz, hogy ez néhány ember életébe kerül, nyugodtan dirigált tovább: „Néhány ember nem számít”. És oroszot kellett fogni magyar vér árá, hogy a megvadult tábornok hamis jelentéseket küldhessen a főparancsnokságnak.

Nowosiokiban — Lemberg közelében — forró nyári napon a pesti 32-eket, 4-es bosnyákokat, akik néhány nap múlva már a halál árkában gubbasztottak — egy izben regettől késő délutánig „inspicirozta”. És va-

dul, senkit és semmit sem ismerve, házszolta őket hegyre föl, hegyről le véres verejték csurgott mindnyájukról, nem csoda, ha a halált kívánták és a generális ur végül semmivel sem volt melegegdedve, beült kényelmes autójába és elrobogott.

Mikor Lembergöl Buskba ment a hadiszállás, felesége Lembergben maradt. De naponta magyar huszárnak loháton kellett megítenie Buskból Lembergbe a 40 kilométeres utat, hogy sok minden jót bevigyen a tábornok ur feleségének.

Piros bársonyszékében ülve ez a gord arcu, nagybajuszú hős lakag — aki mindenre kapható volt, legyen az Galicia elnyomása, vagy Csehország kormányzása — soha sem gondolt arra, hogy miatta mennyien rohannak a halálba. Soha nem gondolt anyák almaiira, hávások gyermekeire, gyermekek banataira. Magyarok vérebel kegyetlenül, bádegen a maga dicsőségét építette, gyűlölt és elutasított, téged szűp dicső magyar hős, majtára hullott a véred, miatta nyílt sebed virága. Bujdokló helyt egy ország átká kiseri.

Halasz Ernő

VILMOS. A világtörténelmeknek száz esztendő óta a legrendább alakja volt és most menekül. Milffiókat döntött gyászába és pusztulásba vérszomjas özönével és most hájlatlanul bujdosik familiájával. Egyetlen parancsszávára milffiók és milffók haltak meg, Ietők nyomorékká, özvegyékké és árvákka es most reszketve, jéjve, gyáván vonszolju valahol nyomorult életét. Mi mindig utánuk, nekünk szabad tehát szívunk szerint kikáromkodni magunkat, most, amikor futni látjuk ezt a kegyetlen, háványi Nérot. Aki pedig részvétrel megbeszéli vele kapcsolatban, annak óhát

játszmából. Az ártatlanok vére nem fröcscent rája, a sebesültek és hadüldöklők vérszese és siralmas jajgatása nem rémítette idegeit! Amilyen messze volt a borzalmak földjétől, ugyanolyan messze volt teltől a jószág, az emberiség is, hogy velük érezzen. És továbbra is ő maradt az Isonzó hadsereg főparancsnoka.

A százezrek élete bitang jószág volt az ő szemében és a vele egyivású piros nadrágosok szemében is. Kísérleteztek, próbálkoztak, mint vegyész a laboratóriumában a gárasos masszával, úgy bántak ők az emberekkel. Nekik az csak anyag, tömeg volt, kicsiny képzeletük nem látta az apért jaggató ártások ezreit, füllük nem hallotta az özvegyek és szülők bánatos sirását.

Es itt az ideje megmondani, hogy amit ennek az offenzívának végetes tudarcáról beszéltek és jelentettek, az mind aljas szemfényvesztés volt. Nem a Plave áradása, nem a cseh lövészörmester áruháza okozta a katasztrófát, hanem az a bünsz könnyelműség, hogy egyszerre az egész front szélességében, indították meg a támadást. És ezért volt, hogy még az áttört erőd mögé sem jutott tartalék s ezért volt, hogy minden eredmény elérése nélkül negyvedmillió ember pusztult el.

Itt egy kalandor vállalkozásáról van szó, melybe oly szivesen és könnyen belementek ők mindég a Mária Terézia rendjelért, a báróságért.

Ami szomorúan kell megállapítanunk, hogy, sajnos, igazra volt annak az olasz jelentésnek, amelyik jól látta, hogy az egész offenzívának csak rablás volt a célja s ezért nem sikerülhetett. Valóban úgy volt, hogy a rekviráló csapatok már meg voltak szervezve, míg az utánpótlás nehézségeire nem voltak felkészülve. A parancsok olyanok voltak, mint valamilyen szép mesék az ezeregyéjszaka meséiből. Győzedelmes, ellentállás és vesz-

teségnélküli előnyomulásról szól és már arról intézkedett, hogy este Trevisó melyik kijáróján lesz a vacsora. Kudarca, vagy apró nehézségekre nem is gondoltak.

S ezek után mégis a helyükön maradtak azok a gonoszlelkű, hitvány bestiák, akik százezrek és százezrek sirásói voltak és azzal, hogy helyükön maradtak, előidézői lettek annak a végzetes összemlásnak, amely napokkal megelőzte az itthoni diadalmas forradalmat.

Gömöri Gyula.

HÓ. Fehéren, szívesen szállingózva megjelentek Pesten az első hópihéek. A levegőben részegen keringenek az ezüstösen fénylő pelyhek és elhózzák a tél minden méla romantikáját és bús költészetét. Esik a hó csakugy, mint a régi világban, amikor még királyok és császárok uralkodtak a földön, amikor még a népmilliók elnyomva és keserű rablásban gőnyelve robotoltak. Szállanak a fehér, csillogó hópelyhek és mohadhatatlan szomorúságot, valami csöndes, muzsikáló halk fájdalom hoz el felém, imbolygó ritmikus elővetelük a drága, csillogó pelyheknek. A hóval együtt eljött a tél is, hideg van az utcákon és dermesztő hideg van a tetőben és az alálálló hópelyhek fehéren elborították a sárokat. A hideg, a hó, a tél fagyosán ragadja gyöngéd és szomorú gondolataimat a tető felé, egy magányos, korai bús sir felé, ahol most még jobban, még megindultabban kell örködni. Az első hó mindig jelentett nekem valamely enyhé bánatot, de még soha olyan mélyen, olyan nagyon nem fájt tőle a szívem, mint most. Esik, szálldogál, imbolyogva és fehéren a sok, sok apró hó-pelyh...

lél kell betenni a száját. Mit számít Vilmos császár rongy élete azok mellett a milliókra menő halottak mellett, akik, ha ez a koronás véreb nem élt volna, még ma is, mind élhetének. Részvétlenül, fölétegezve rojongat az Vilmos rettenetes alakja fölött a történelmi igazságvilágotat.

HODÍTANI AKARNAK a csehok, a románok, a szerbek. Érdekes, hogy most mindenki imperialista, vad ábránddal a szívében fölkerekedett, hogy szétdarabolja Magyarországot, hogy a szintiszta magyar vármegyéket is lehátsa az ország tészteről. Hát mi nem felünk ezektől a hódítóktól, nem felünk az imperialista csehekől, románoktól, szerbektől és tóktól, mi nyugodtan és hidegvérrel várjuk a bevonulásukat, amelyet ugys nyomon fog követni a kivonulás. Mert csak nem képzeli komolyan, hogy amikor a bolszevikizmus világáramlat, amikor a győzelmes forradalom nemcsak a központi hatalmak vérszomjas zsarnokait kergette el, de előpri az úntánt vérivő és uszító hóhérait is, csak nem képzeli, hogy ez az idő alkalmas imperialista, hódító kalandokra? Mi nyugodtan rabizzuk a világforradalomra azt, hogy megvédje Magyarországot természetes határait és nem feltűnik a magyar megyéket a nemzetiségük mohó rablási vágatól. Majd a hóval minden részből egybevereglett népbiztosok fogják megállapítani az országhatárokat és ezek semmiféle rablást, hódítást nem fognak szentesíteni. Nem érdekel tehát bennünket, hogy ezekben a zavaros napokban hová vonulnak be nagy parádával a nemzetiségi halászkok, az utolsó szót ugys

az egész világon átüdbörgő megváltozó és felszabadító szociális forradalom fogja kimondani.

KÁROLY. Ne akarjanak könnyet facsarni a szememből és ne akarják a szívemet összetörni azzal, hogy „szegény fiatal” Károly ma már nem császár és nem király, egyszerű és habsburgi polgárember, akinek azonban töménytelen sok milliója, aranya és drágakincse van meg ma is és higgyék el, hogy nem becsületlen munkával szerezte ezt a rengeteg vagyon. Ne akarják tehát, hogy én zokogjak és a fájdalomtól rázkódva hempergjek a földön, amiért Károly nem uralkodhatik többé és nem nyomorthatja tovább a monarchia népeit. Igazán nem tartom olyan megrendítő csapásnak azt, ha a terhelt és degenrált, mindenféle titkos és nyilvános betegségű elrohasztott Habsburg-családnak ez a félkegyelmű analfabéta tagjának nem parancsol többé sok millió tehetős és egészséges embernek. Ne akarjanak megható jelenetekkel ellágyítani engem, aki tudom, hogy Károly király maga is vérszomjas cээр volt, aki Bácsben és fűrődöhelyeken nem túrt meg egyetlen épnek látszó katonatiszt sem és még a rokkantakat is kizavarta a frontra, ha éppen a személye egy hozomágvál. Hát nem olyan nagy szerencsétlenség az, ha többé nem lesz milliók élete kiszolgáltatva egy ilyen beszámíthatatlan fiatalember szégyélnék. Az élet, sőt a kincseit egyelőre meghagyták Károly királynak, viszont sok millió embernek az ő parancsára vették el az életét és a milliónyi rokkant és egybűs, aki anyvi szenvedés után haza jön a kopár országba, lényegesen kevesebb kincset, aranyat és drágaságot talál busvackában, mint amennyi ennek a Károlygyereknek van. En tehát nem érök rá. Károlyt sajnálni, én azokat a halottakat, nyomorékokat és egyéb nincstelen hőseket sajnálok.

A háború orvos-bérencei

Azért, hogy a háboruban a keltetendő jóval több magyar vér folyt el, a tehetetlen kormányainkon kívül a magyar orvosi kar viseli első sorban a felelősséget. Az orvosok voltak a katonáknál az élet és halál urai, az ő lkiismeretükön keresztül facsart ki az osztrák hadvezetőség minden crót a magyarságból s most, amikor végre a magunk lábára állhattunk, nem szabad elfelejtenünk azt a sok lelkiismeretlenséget és gaszágot, amit a négy esztendőn keresztül a magyar orvosi kar legelőkelőbb nevei elkövettek. Nagyon kevés orvos akadt széles e hazában, aki a köteles orvosi lkiismeretet, fajtájabeliek iránt való kötelességeket jobban tisztelte volna, mint a bécsi parancsot. A budapesti katonai kórházakban csupa olyan orvos-bérenc itélkezett a katonák felett, aki elmentmondás nélkül engedelmességet minden osztrák parancsnak, sőt stréberkedett, hogy még az elvártnál is kedvezőbb statisztikával hízleghessen Bécsnek. Csak attól rettettek, hogy a Kriegsministerium netán nem lesz megelégedve a működésükkel s vidékre helyezik őket és itt kell hagyniok a delatáni 100—200.000 koronás privátpraktikusok.

Hossza lenne egyszerű felsorolni a budapesti orvosprofesszorok háborus buáci, de remélhető, hogy azok, akik annyit szenvedtek miattuk, most talpukra állnak és részékel, adatokkal bélyegzik meg azokat a bérenceket, akik kímélet nélkül küldték halálba, tették egész éktükre tönkre azokat a betegeket, akiket nekik kellett volna meggyógyítaniok. En a magam részéről elkezdem ezt a munkát s azt hiszem, hamarosan sorra kerülnek a többi professzorok is azon a pelengeren, amit *Az Ember* állít fel számukra.

Háromszor voltam a harcstéren s

mind a háromszor valami gyomor-baj miatt kerültem hazra. Nem sokba vettem, csak mikor harmadszor, egy teljes esztendői olasz front után jöttem végre haza, akkor kezdtem érezni, hogy komolyabb lehet a bajom, mint egyszerű ideges gyomorhurut. Mikor az ember, különösen a tiszt, bevonult a kórház után a káderhez, ahol a frontszolgálatot mindenütt büntetett jóéletnek tekintették, el lehetett rá készülvé, hogy a legeslegeslő alkalommal kergetik ki újra a front-ra. Az otthoni klikkek nem türelmesek, idegen? mellettük: 1917 januárjában, három-négy hét múlva a hazatértem után, már vissza akartak küldeni.

Nem beszéltek arról, hogy a káderremél Kiss Antal ezredes, majd Szokolyi Pál alezredes milyen dübvel próbálták kipofozni a káderből a harcstéren, hogy haragudtak ráan, amért beteg voltam (jóaravól ember sajnálja beteg embertársát), mi-jandant elkövettek, hogy kifogyanak rajtam s milyen neveltségem balmálták magukat végeredeményben. A céloam az, hogy dr. Torday Árpád, egyetemi magántanár, a XVlves helyőrségi kórház osztályfőorvosának a rosszindulatu lelkiismeretlenségét mutassam be. Ugyanazt, amit velem csinált, megcsinálta ezerszer, nálam azonban rajtavalasztott, mert volt bátorságom ahhoz, hogy sarkamra álljak. Mások, akiket jobban ígában tudott tartani a militarizmus, türetek, szenvedtek s akár megdöglöthettek, ha Torday tanár urnak ugy tetszett.

A betegségem duodenálifekély volt, amihéz hozzájárult az, hogy a gyomromnak krónikus anacid-hurutja is van. A baj momentán nem súlyos, ha a fekélyi olykor vérenyi is kezd, megfelelő diétával hamar beheged. Ellenben szinteholtbizonyos, hogy megfelelő évek múltán bélráköt kapok. Ez a kedves kilátás adott bizalmat ahhoz, hogy ne hagyjam magamat Torday tanár urtól terrorizálni s a következmények igazoltak is.

Torday 1917 júliusában frontszolgálatosnak minősített egy hallatlanul slendrián vizsgálat alapján, amire aztán nagyon dühös lettem és annak rendje-módja szerint beadtam egy nagy feljelentést a Kriegsministeriumnak és nem mentem ki a frontra, hanem megint beteget jelentettem. S ekkor történt a csoda. Felrendelték a bécsi 1-es számú garniszonspítáiba, ebbe a rémes intézménybe, ahol minden magyar frontszolgálatosnak minősítettek, amitől reitegett mindenki, elsősorban a mi derék orvosaink, mert innen kapták az orrokat, amikor igazán olyanok? kerültek felülvizsgálatra, akiket protekciók éven minősítettek itthon könnyebb szolgálatra. Bécsben tisztviségesen megvizsgáltak, megállapították a bajomat és irodaszolgálatra minősítettek.

Azt lehetett volna várni erre, hogy Torday professzor legalább is egy orrt kap a Kriegsministeriumtól. Nem, ugyan én megkaptam, amit akartam, mert hiszen kiszuperáltak, de a feljelentésemet a miniszterium — elutasította, mint alaptalant s Torday tanár ur talán dicséretet is kapott érte, hogy ily buzgalommal igykezett egy beteg embert a frontra küldeni.

Azt hiszem, ez az eset is elég arra, hogy megbélyegezzé dr. Torday Árpád egyetemi magántanárt, de egészen bizonyos, hogy számszámra csinált hasonló disznóságot és nagyon sok olyan bajtársam van, aki kevésbbé szerencsésen jutott ki abból a bajból, amibe Torday a statisztikája kedvéért beltasztotta.

Volt dolgom más orvosokkal is és közülök meg kell említenem dr. Engel Károlyt, szintén egyetemi magántanárt, aki a XVII-es helyőrségi kórház belgyógyász-hőhéra. Mikor ama bécsi bizonyítvány alapján felülvizsgálatra kerültem, neki kellett szakorvosi véleményét adnia. Bécs irodaszolgálatosnak minősített, ő azonban buzgóbb volt és annak ellenére, hogy nem kellett

jélni ebben az esetben az osztrákoktól, csak hadtápszolgálatra ajánlott, szóval olyan minősítést adott, hogy ne lehessen rendes diétán élnem, hanem lehetőleg törjün ki még jobban és minél hamarabb a nyávalva. Persze azért mégis irodaszolgálatos lettem, de viszont a következő felülvizsgálatnál egy egészen slendrián diagnózis után — *fronddiensttauglichnak* minősített. Bécsben, a rettenetes Bécsben azt mondták rám, hogy határozatlan időre csak irodaszolgálatos lehetek, Engel tanár négy hónap múlva egészségeseznek minősített. Magyarizatképpon megemlíttem, hogy ez akkor történt, amikor éppen Temesvárra akarták áthelyezni Engelt s csak a kollégák egybehangzó véleménye alapján tudták visszatartani, azzal, hogy ő olyan beteg, hogy csak Budapesten tud szolgálatot teljesíteni. Meghagyták itt s erre hálából megmutatta Bécsnek, hogy milyen hasznos tud ő lenni.

Bizonyító adatokat arról a két urról magam tudok, de a többiek sem jobbák ő náluk s azt hiszem, mőndükben lesz hamarosan a többi is ideállítani a penlengerre. Ez azonban nem elég. A professzor urak közönséges bérencek, oryil kosok voltak, ezért bűnhődniök kell. Egyetemi katedrán nem maradhatnak meg azok, akik piszkoz anyagi érdekekből sárba, taposk az orvosi becsületet. Vegyék el tőlük azt a vagyont, amit a háboru alatt ezer meg ezer beteg ember vérén és egészségén összeharaszoltak, mert ha megtorlatlanul maradnak a bineik, ebben az országban nem lehet többé orvosi becsületről beszélni.

Sztróky Kálmán.

Hogy irtotta ki a hadvezetőség a nazarénusokat?

A háború egyik legundorítottabb fejezete volt a nazarénusok kiirtása. Ezeket a szerencsétleneket, akiknek vallási meggyőződésük tiltja nemcsak azt, hogy embert öljenek, hanem még azt is, hogy fegyvert vegyenek a kezükbe, *tudatosan mélysárszékre vitte a hadvezetőség: fegyver nélkül állították őket a tűzvonalba.* Hogy ez nem képzeldés, rémkép, azt aktívan igazoljuk. Sikertült megszerezniük a nazarénusok egyik legkevésbénebb hóhéranak, *Barthelyi* altábornagy, volt budapesti kerületi parancsnoknak *szigorúan bizalmas* rendeletét, amely így hangzik:

Honvéd kerületi parancsnokság
Budapesten

7995. szám.

1914. évi 115.

Eljárás nazarénusokkal;
tűzvonalba való beosztásuk.

A m. kir. 29. honvéd gy. ezz. pótzászlóalj parancsnokságának

Budapest.

Budapest, 1914. évi november hó 4-én.
H. M. 17.563/eln. 3.1914. számú rendeletre:

Nazarénusok, kik a fegyver elfogatása, illetve azzal való gyakorlása vonatkozó parancs megtagadása után elkövetett függőlemlésért miatt elítéltek, a rájuk rótt büntetését kifölténi tartoznak.

Még el nem ítelt, ugyiszintén ujonnan növedébe jutó ily nazarénusok *első sorban a gyalogsághoz osztandók be.* Ha valamely nazarénus a fegyver átvételét megtagadná, úgy további kísérletek nélkülözendők, a büncselekmény tényállásának igazolási megállapítások által biztosítandó s az illeto fegyver nélküli, *de egyébként teljesen felszerelt tűzvonalba állítandó.* Egy-egy századhoz legfeljebb 2-2 nazarénus osztható be. Zárt rendű században például az illetők a hangszólok mellett állhatnak.

Harcban feltétlenül a *hárcvonalba osztandók* be s ily szolgálatok alkalmazandók, melyek fegyvertelenek által is elláthatók, még pedig elsősorban mint a századparancsnokok küldöncéi vagy jelző szolgálatra, mindkét esetben feltéve, hogy a szolgálatokra egyáltalában használhatók, illetőleg azokban kiképzettek.

Semmi esetre sem osztandók be azokban ott, hol kevésbé volnának veszélyeztetve, mint a legelő harcokban küzdők. Miért is semmiféle egészségügyi szolgálatra, sem mint tisztiszolgálat, loápolók, avagy sebesült és kötszervivők nem alkalmazhatók.

Ezen eljárás folytatán remélhető, hogy:

1. A nazarénusok be fogják látni, miszerint hitvallásukból kifolyólag az életenség előtt a többi legénységgel szemben semmiféle előnyben nem részesülnek.

2. Nem nevelteknek harlyok (vertanúk), kik ezen felekeztet terjesztéset leginkább elősegítik.

3. A veszély behatása alatt egyesek talán mégis rászánják magukat arra, hogy a fegyvert átvégyék s azokat használják. Mert fegyverek a sebesülteket s elesetteket mindig rendelkezésre fogják állani. Ily példák másokra is kedvező hatással lesznek.

A háború befejezése után ama nazarénusokkal szemben, kik a fegyvert elfogadták, a bünyvői eljárás mellőzendő volna, a többiek ellenben *bünyvői eljárás alá vonandók lennének,* az utóbbiak megkegyelmezésben avagy közkegyelmeben *semiesetbe sem volnának részesítendők.*

Barthelyi altá. sk.

Erről a vérszomjas rendeletről nem érdemes többet beszélni, sulyosabb vádakat úgy sem lehetne emelni készítője ellen, mint amilyeneket minden sora, minden beosztás tagja. Szerencséje *Barthelyi* altábornagnak, hogy az a néhány megmaradt nazarénus ragaszkodik meggyőződéséhez és nem fog fegyvert a kezébe. Hogy kiirtának különben ezek a derék alföldi legények *Barthelyi* altábornagy urat.

(d. k.)

Szterényi és Wodiánerék hirdetési panamája

Báró Szterényi József, a régi Magyarország utolsó és legkarrieristikusabb kereskedelmi minisztere, nem most került először ily közeli, intim vonatkozásba ezekkel az ugyancsak utolsó és legkarrieristikusabb sajtóvállalkozókkal. A „Budapest” és a „Kis Újság” kiadóinak üzleti szerelme Szterényi iránt még abból az időből datálódik, amikor Kossuth Ferenc volt a kereskedelmi miniszter és Szterényi József a tuluzugó prokurista. Akkor többi közt az *államvasuti átlomások hirdetési tábláinak monopóliumát* kapták obulusul *Wodiánerék* azért, hogy a „Budapest” című sötét kis kasznárlapot és az analabétkáknak analabétká-módra megírt „Kis Újság” című maszatot limerálta a kormányának.

Szterényi ma már hullá és vele igazán régen tisztában van mindenkivel, e pillanatban inkább *Wodiáner*ről, a sajtókorruptiónak e legkiforrtaabb individuumairól kell beszélnünk, akik *most a köztársasági eszme jegyében* akarnak *zsrros, új útleleteket kölni,* a köztársasági tendenciát akarják aprópenzre felváltani. Az aulikus Apponyi panamista törzslapja veszi magának azt a bátorságot, hogy összes rosszszagú sajtóútleteleivel együtt át akarja csempészni magát a becsületesebb, jobb Magyarország köztársasági zászlaja alá. A Budapestet, mint után *Wodiáner lapjai, végigszolgálták Lukácsot, Tiszát, Wekerelt,* mezzresz lévülettel átkeresztelték „közársasági újsággá” s ezért *óvást* kell emelnünk és rámutatnunk arra, kik akarnak itt kalózlóbobogó alatt bevezetni az új korszak tiszta vizeire.

Wodiánerék körülbelül egy évtizedre kapták meg a hirdetési táblák monopóliumát a Mávtól. A Szterényivel kötött megegyezés szerint évi 14.000 koronát kellett ezért fizetniük és hogy Szterényi itt mi-

fajta üzletet kötött az állam, illetve a Máv-alkalmazottak jótékony alapjai javára, helyesebben kárára, arra csak azt kell példának felhozni, hogy *egyedül a Pesti Hirlap évi 28.000 korona vasuti hirdetési tábla bérletdíjat fizetett Wodiáneréknek.* A Pesti Hirlaptól tehát *egy magában kétszerannyi szedtek be,* mint amennyi a teljes évi bérösszeg. Hol maradt itt még a többi hirdető, akiknek tudvalevően se szeri, se száma nem volt?!

Ez a káprázatoson jól jövedelmező és káprázatoson erkölctelen üzlet egyszer mégis csak véget ért, a szerződés, bármily hosszú időre is bezitósították legyen *Wodiáner*reket, végül is lejárt. Ezidőben gróf *Serényi Béla* volt a kereskedelmi miniszter. *Serényi* a vasuti tisztviselők nyomása alatt elhatározta, hogy a hirdetési táblákat többé nem adja bérbé, hanem *házi kezelésbe veszi,* hogy így a vasutas menházak, árházak és egyéb vasutas jótékonyintézmények javára nagyobb nyereség jusson. A hirdetőtáblák hirdetésének akvirálásáról azonban az volt *Serényi* véleménye, hogy ez nem engedhető össze a Máv-nak, mint állami intézménynek presztízsével. Ezért a *hirdetésszerzés munkáját nyilvánosan* akarta vállalatba adni és *versenyfárgyalást* hirdetett. A pályázon a két legmagasabb ajánlatot a *Vasuti és Hájózási Klub* és *Wodiánerék* tették. A Vasuti és Hájózási Klub megbízható orgánumnak ígérkezett és vasutas közcélok gyarapodtak volna e megbízás által. A Klub huszonkilenc százalék, *Wodiánerék* ellenben *harminc százalék* részesedést kértek a hirdetési összegből.

Serényi méltányolva a szempontokat, a *Vasuti és Hájózási Klub* egyébként is előnyösebb ajánlatát fogadta el *erről a Klubot szabályszerű miniszteri leirathat értesítette* is. Másnap a napilapok is közölték, hogy a Klub kapta meg a hirdetésszerzés monopóliumát huszonkilenc százalékos jutalék mellett.

Ugyanezen a napon azonban megbukott a kormány s vele együtt Serényi is, akinek helyét ekör foglalta el báró Szerényi József. Még aznap a „Budapest” egy embere jelent meg Szerényinél és a miniszter ur jól sikerült fényképével a zsebében, igen elégedetten távozott. Ez a fénykép másnap megjelent a „Budapest” hasábjain a miniszter egyéniségének ragyogó máltaása keretében. De ugyanaznap még egy érdekes híreskérje volt a „Budapest”-nek, amelyben egyébként nem igen hemzsegnék az érdekes híreskérkék. Egy kis cáfolat volt ez, amely jelentette, hogy a napilapok azon híre, miszerint a hirdetési táblák monopóliumát a Vasuti és Hajózási Klubnak adták volna ki, nem felel meg a valóságnak. A végleges döntés csak ezután fog megtörténni.

Három napra ezután fényleg megtörtént a „végleges döntés”. Szerényi átiratot intézett a Klubhoz, amelyben kijelenti, hogy a Klub által követelt huszonkilenc százalékos helyett hajlandó — negyven százalékos fizetni, ha a Klub kötelezi magát arra, hogy a klubon bízott fizetési százalékok lefizeti Wodjaniéreknek, akiknek üzleti rutinja eddig annyira javára vált a vállalatnak.

Eddig van. Ha nem Szerényiről volna szó, el sem hinnék, hogy minden ellenszolgáltatás és jogcím nélkül ilyen százszoros évi jövedelmeket mert odadobni a szegény tisztviselők árva- és aggsági alapjából sajtoctasításainak, a milliomos Wodjaniéreknek? A Hajózási Klubban megörökönyödéssel vették tudomásul a miniszter szemérmelenekül nyílt eljárását, de nem térhetek ki az utasítás teljesítése elől. Értesültek erről a tisztviselők is, ám Szerényi alatt még lélekézen is mert mert az, akinek kedves az állása. Most, hogy etől a lidérc- és gyomornyomástól megszabadultak, feljelenést készülnék tenni a volt miniszter ellen.

Mi is vádat emelünk Szerényi

József ellen a szegény tisztviselők közigazgatási és fosztogatása miatt. Bizonyítani akarjuk ezt a szivelen, sőtét panamát, amelyely Wodjaniéreknek sikerült megcsapolniok a Máv tisztviselőinek pénzét. Nem keressük, ki volt a Szerényi és Wodjaniérek piszkos üzletének Kovácsa, csak tiltakozni akarunk az ellen, hogy a Sarkantyus-utca jeles sajtóbérencei bemoscolják és megcsufolják a köztársaság jelzőt és a maguk züllött boltyéle akasszák új cégerül. Tudja meg a közönség, miféle régi sajtóparaziták akarják ezt megféveszténi!

Róbert Oszkár.

POLLÁK EZREDES UR. Ebben a pillanatban nem tudok róla egyebet, mint hogy Polláknak hívják vagy három évvel ezelőtt még ezredes volt és egyike a hadsereg legbestialisabb vadállatainak. Azóta már nyilván táboronkik lépett elő Pollák ezredes ur, mert az osztrák ármádiában nem szokták valszámtalanul hagyini az embertelenséget és a kegyetlenséget. Már pedig Pollák ezredes ur embertelen, kegyetlen és irgalmatlan volt, aki a szegény, kiszolgáltatott közkatonaikat úgy lövöldöztette meg a fronton, szemben az ellenséggel, mintha nem is emberek, hanem legyek volnának. Az ellenséges tüz éppen eléggé pusztította a mi frontunkat, de Pollák ezredes urnak ez nem volt elegendő, ő maga is igyekedett, amennyire csak lehet, irítani a legénységet. A legkisebb ügynevezett hábár, a legesekélyebb fogyelemsértésért a vitez obester ur agyonlövette vagy nem egyezesen szikkezélt is agyonlétte minden juttott katonákat és igazán nem azott ezébe, hogy ezek az egyenruhába bújtatott szomorú, szerencsétlen páriák felkészei öngyógyez és gyermekeik árvaikká váltak, az ezredes ur pillanynyi szeszélyből. Egy részeg főhadnagy volt a frontnak ezen a részén bizalmi ember és legfőbb ítéletvégrehajtoja Pollák ezredes urnak és a főhadnagy az ezredes szeszélye az ezredes parancsára, didéretre méltó ambícióval lövöldözött agyon a fronton a legénységet. Én jártam a frontnak azon a szakaszán, ahol Pollák ezredes ur irtotta a katonákat és hajmeresztő gazemberegeiről tiszték és közlegények sápadtan, sirva és fogva-

ogva beszélgertek el nekem rémtörténeteket. Rengeteg áldozata van ennek a vérenek és ha háborus följegyzéseim során eljutok az ő végzetesuri, lebonkózi való alkáthoz, akkor közelebbi adatokat beszélek el róla. Most csak éppen pár vonással akartam idévetíteni vérfagyasztó profilját.

SZERÉNYI LEBOROTVÁLTATTA A BAJUSZT ÉS A SZAKÁLLAT. Igaz, hogy már réges-régen megszűnt lenni az újpesti rabbi-családnak ez az imperialista gázolója, igaz, hogy már a kutya sem törődik Szerényi József báró kímült szemével, de mi mégis csak hódolunk régi szenvedélyünknek és kedvence baránkról emondunk itt egy kis pikáns apróságot. Szerényi József, aki már nem nál gyerekkor és inkább lehet nagyhasúnak, mint karcsúnak nevezni, valami érthetelen hüségöt vezetve, néshány nappal ezelőtt, kapta magát és lebertaváltatta a bajuszt és szakállat. Mi nem tudjuk, hogy vajjon minése ebben az elszánt cselekedetében Szerényinekémi gyűvaság, gondolva, hogy ezzel az angol fazonnal részben rokonszenves lami, részben nem ismerik jól. Az is meglehet, hogy azért bertaváltta le Szerényi Jóska szép vörös bajuszt és szakállat, mert mostanában nincs egyéb dolga, mint hogy lázasan és buzgón bertaváltkójon. Akárhogyan legyen is a dolog, megmondjuk egészen őszintén, hogy Szerényi József megszabadulván egyetlen fértől dicsétől, csunyább, hogy nem mondjuk rosszabb gyerek, mint valaha volt. Pedig azeszeserevencen a régi bajusz és szakállas mivoltában is a sikermel igen kevés reményével vehetett volna részt.

TESSEK LESZERELNI! Hogy milyen hatalmasság volt Magyarországon a Nemzeti Munkapárt, a sópózenen összeverbuvált panamista-gárda, arra jellemző az, hogy a párt Károly-körúti helyiségeknek nemcsak külön bérközfallosánál és külön a munkapárti honatyák kedvéért odaállított villamosmegálló állt rendelkezésére, hanem külön magyar királyi posta és távirádvonal is. A postahivatalokat feltintető jegyzék így onlékezik meg a munkapárt külön hivataláról:

Budapest 50. VII. Károly-körút 3. K. PTTb. C. Csak a „Nemzeti Munkapárt”-kör részére, posta és táviráda 10 — este 9 óg.

Késő estig nyitva volt az hivatali ümögö honatyák részére, Tizsa István

nak ki sem kellett tenie a lábát a pártkörből, ha táviratozni akart. Most már nem táviratozhat. A postagazgatóság egész bátrán leszerelheteti az 50-es postá és távirádvonalat.

Pogány Ödön

Alacsony, kihízlat rosszakarat. Igen, csak így lehet ezt az orvost jellemezni. A rosszakarat megtestesülése. A háború első három évében a XVII. helyőrségi kórház IV. (gége) osztályának vezető orvosa volt. Szegény bakák úgy féltek tőle, mint az utóbbi időkben Lukácsistól vagy mint a pesti szuperbizottság alyagályuvt élnökétől, Zinszky alezredestől, az elbörtönbe való perverz czembertől.

Pogány Ödön pedig nem is aktív katoná, hanem tartalékos ezredes- orvos volt. Azonban, hogy előljáróinak kegyőt megnyerje, a legverléziőbb dolgokat művelte. Az osztályán levő katonákat a szó szoros értelmében bebörtönözte. Kimenőt csak protekción embereinek engedélyezett. Betegét utító-pofozta és betegen, sokszor az operáció után másnap, „egészségesnek” minősítette és bevonaltatta. Olyan katonát pedig, ki önzetesen tialkozott ellene, börtönnel és hadbíróssággal fenyegette meg. Én is a karmai közé kerültem 1910-ban ennek a Tirpitz-fióknak. Engem még avval is megisztelt, hogy miután megoperált, azt írta a káderemnek, hogy szimuláns vagyok.

Nem irtam volna erről a jelenetektelen senkiről, de úgy látom, most más ténen akar érvényesülni. Azt hiszi, hogy az emberek elfeledték háborus dühöngéseit és a becsületlen, békés polgárok Radikális Pártjának orvosi csoportjában próbál vezérezserphez jutni.

Ez azonban nem fog sikerülni neki. Ha ezek után is tovább próbálja jöhísemző polgártársait félrevezetni és nem takarodik a közezerelés szinteréről, úgy néhány — a Párt tagjai — kik nem

vagyunk hajlandók vele egy testületben működni, pofonokkal fogjuk őt eltávolítani.

Szemere Pál.

Sajtómonopólium és sajtócenzúra

Az Újságpirközpont a minap felelőtlen formában azt a megtevésztő hírt tette közzé, hogy a fővárosi lapok megjelenését pár héten belül kérdésessé teszi a papírhány. Ennek a hírnak az a célja, hogy az új kormány is lehetlenné tegye új lapok keletkezését, mint ahogy Tisza és Wekerle alatt történt, akik a sajtószabadság elleni merénylétük idejére előnként hamis adatokat tettek közzé a „papírhányról”. A mostani kormány kereskedelmi minisztere, aki a szocializmus tiszta légkörében élt eddig, aligha szorult rá, hogy tettőt és szándékát valóban hírekkel, kendőzőképpen azért bizonyos, hogy a papírhányról szóló hír az ő megtevésztésére és intézkedéseinek korlátozására is van szánva.

Miután mi teljes mértékben megbizunk a kereskedelmi miniszter intencióiban, jól kell őt világosítani arról a tényről, hogy a Papirközpontnak több mint 7 hónapi rotációs papirkészlete van jelenleg. Jobban mondva 512 vagon papírt van Budapesten és 180 vagon papírt van uton. Ez összesen 692 vagon, amivel szemben a havonkénti fogyasztás állítógat 95 vagon igényel.

Ez a tény és az Újságpirközpont mégis megpróbálta, hogy a véleménynyilvánítás szabadságát korlátozó erkölcsetlen háborús rendeletek visszavonását hátráltassa. Ezek a rendeletek semmiféle új lap megindulását, sőt a meglevők címváltoztatását sem engedik meg, vagyis a szólás szabadságát teljesen kiszolgáltatják a meglevő újságok szerkesztői kiadványhivatali intenciójának. Ezek a rendeletek, amelyek elvetése előtt nincs igazi sajtószabadság, az újságírók megélhetését, sőt erkölcsei szabadságát is béboka verték a háború folyamán, mert a papíromonopóliumot élvező kiadói szindikátus afféle véd-és dacsözvetésköz alakult, s kész volt arra is, hogy egyes, Tiszának kellemetlen újságírók megélhetését kiszolgáltatassa a politikai hatalomnak. Ez a vezredelmes kiadói szervezet természetesen értett a tényezőszáraz is. Súlyos milliókért számította le a világvégrotás körül szerzett érdemeit, s most pedig, mintha nem is lenné tróno-

kat döntő forradalom, göröcsösen óvja a maga trónusát.

Az Újságközpont legutóbbi bizalmas tanácskozásán kiderült, hogy ezt a szert vezetett, amelyben a jobb érzelű tagok tulajonyó része kénytelen volt törni a kisebbböz szarnokosságát, a forradalom és a béke készületlenül érte. Még sok minden nincs a mérlegben elegyengetve, elintézve, inkasszáva és átutalva. Persze, harminc évös háborúra rendezkedtek be, s a többi közt nem tudják, hogyan tüssentsék el például azt a negyedeft milliót, amely az „adósok” számláján az avatatlan lapok rovására szerepel a mérlegben.

Kérjük Garami miniszter urat, akinek elődje az Újságpirközpontot kezelte és kreatált: foglaltat le a központ készleteit és könyveit és szabadítsa fel a munkapárti uralom e találmánya föl a sajtót. S. G.

Levél Zipszer századoshoz

A fegyverek elhallgattak, százados ur, a toll pedig felszabadult és én élek ezzel a gyönyörűséggel, mert letevé őrök önhöz, de nem diszkrét börtönökben, hanem itt e helyen, hogy minél több ember olvashassa. Sovány elégtelűl számtalan e pár sőt azoknak a szegény ifjúknak, kik Galiciából soha többé nem jöhetnek haza. Emlékszik-e még, százados ur, hogy a 23-as honvédek XV. menetszázalója, — csupa 18 éves fiú, — kilencszázhatvanöt októberének egyik reggelén, a kaszárnya udvarán, harcterere való indulás előtt egy nappal, sorakozva kézen állott. Szigorú kiképzésben meggyötört testüket nehéz hátizás nyomta, a hátizás felett pokróc, alatta pedig a sátorlap volt felszajzva, azonban ez több katonánál ez fordítva történt, t. i. a sátorlap felül s a pokróc alul. Nem jutott sok idő a kiképzésükre, biztosan senki sem tudta az előírás aprólékosait. Csak gyakorlott szem vehette észre ezt a jelentéktlenséget, mert a pokróc és sátorlap színei egyeztek. Ekor lovagolt be ön az udvarra, százados ur, arcan gőgült, a kezében pedig ujonan vásárolt lovagló korbácsot tartott.

nála felülvizsgálatra, vagyis további elhelyezése dolgában. Az ember egyébként él volt, ráfogta tehát, hogy „ekeszkezes”. Csak amikor felvesztették, hogy hiszen a szerencsétlen embernek hiányzik az egyik karja, változtatta meg, nagy csinalatára, előbbeni megállapítását. Jelentkezett nála egy katona, akít az elmeegybágyintéséből bocsátottak el házi kezelésre, mint javultat, de mint gyogyíthatatlant. A véderőtörvény az ilvenekről világosan intézkedik, nem alkalmazhatók a hadseregben. A jeles Sandauer azonban fittyet hányt az írásnak, nem vizsgálta meg a beteget, hanem harctéri szolgálatra alkalmaznak rácsövitte. Csak amikor a század parancsnoka újból és külön írásos figyelmeztetéssel küldte hozzá a katonát újabb felülvizsgálatra, utalta be a kórházba. Ott azonban Sandauernek méltó párja akadt egy Stojanovics nevű magyarfaló beszéltében, aki a fiút meg sem figyelte, hanem egyszerű vele való beszélgetés után ugyancsak harctéri szolgálatra teltette alkalmaznak. A honvédelmi miniszterium sem törődött a dologgal, túrtta ezt a gyalázatos visszaélést és a véderőtörvény világos rendelkezése ellenére nem utasította az orvosokat új eljárásra. Honvéd főorvosok összeszapták a kezeiket, amikor meghallották a dolgot, de tehetetlenek voltak a közös hadsereg hóhéraival szemben. Ezt a Sandauer és ezt a Stojanovics sőt jól meg kellene magunknak jegyeznünk. Marcevicz Lajos.

POGÁNY EZREDORVOS UR DOLGÁRÓL MÁR ÍRTUNK. A sok levélből, amelyről már írtunk. A sok levélből, amelyről a sok kaposvári barátunk leveleiből adunk enyhébb részleteket:

Kár, hogy Pogány ezredorvosról, erről az emberbörbe bujt vadállatról Szemere kollégád igen kiemeltesen írt. Az én meghurcoltatásom 1915. évben történt, akkor még főorvos volt ez a hóhérr. Amikor az alkalmatlanokat harmadikban sorozták, engem akkor küldtek a poroszlói felülvizsgálóra a XVII.

helyőrségi kórházba. Nagyon el voltam keseredve. Gyerekkorom óta folyton egyik orvostól a másikhoz jártam, el-lálandóan tenkört kezeltek, minden pénzünket erre költöttük el, — de segíteni nem tudtak rajtam az orvosok. Most meg azt nem akarják elhinni ugyanezek az orvosok, hogy bajom van. Hozzá még szerencsétlenségemre ép ez elő az örök fenéved elő kerültem. Nagyon ingerült volt, amikor odamentem, toporokolt, dühöngött, épen úgy, mint ahogy az örültek szoktak. Az orvosi titkár ott volt a fején s ha csak egy pillantást vetett volna a fülembe, úgy feltétlenül meggyőződhetett volna arról, hogy nagyon komoly bajom van, hogy dobhartva vagyok a fülemben... De nem vizsgálta meg semmit. Orvított, hogy engem már messziről megismert: szimuláns vagyok, velem majd el fog bántani, mert én jó kedvében van. Amikor önéretesen tiltakoztam és kértem alázatosan, hogy vizsgáljon meg, a legdurvábban belékölt egy másik szózbába, megfenyegetett, hogy jöbbe fog engem lövetni! Többet már nem is irok, azt íszem meg, ép elég ennyi öbből. Bucsuztál, amikor elmentem, annyit mondott ez az állat, hogy majd ad nekem, megmutatja, hogy én front-katona leszek. Ebben igaz is volt neki. Ugyanis a sorozóbizottság az ő véleménye alapján kénytelen volt engem fegyveres szolgálatra alkalmaznak mindönsíten. Igaz, hogy ez csak odáig tartott, míg a bevonulástól orpos elő kerültem és el-küldött a XVII. le. s. kórházba újabb felülvizsgálatra. Ott is bizony koniszul bántak velem, de legalább megvizsgáltak és megállapították rólam, hogy semmiféle katonai szolgálatra sem vagyok alkalmas. Persze én azért csak katona maradtam, segédszolgálatos 2½ évig. Pogánynek köszönhetem, hogy rübejtem mellé súlyos idegbutit is szerzettem magamnak. Meg is fogom látni neki, csak találkozzunk!

Nehán Arthur

Felolós szerkesztő és kiadó: Góndur F. enc. Szerkesztőség: IV. ker., Királyi Palatca 14. Kiadóhivatal: VI. ker., Izzahala-utca 68. Telefon: Szerkesztőség József 68—80; Kiadóhivatali telefon 59—87. Megjelenik minden kedden. Az Ember előfizetési ára: egy évre 50 korona, részre 25 korona. Nyisdávány 12 korona 30 fillér. Egyes szám ára 1 korona.